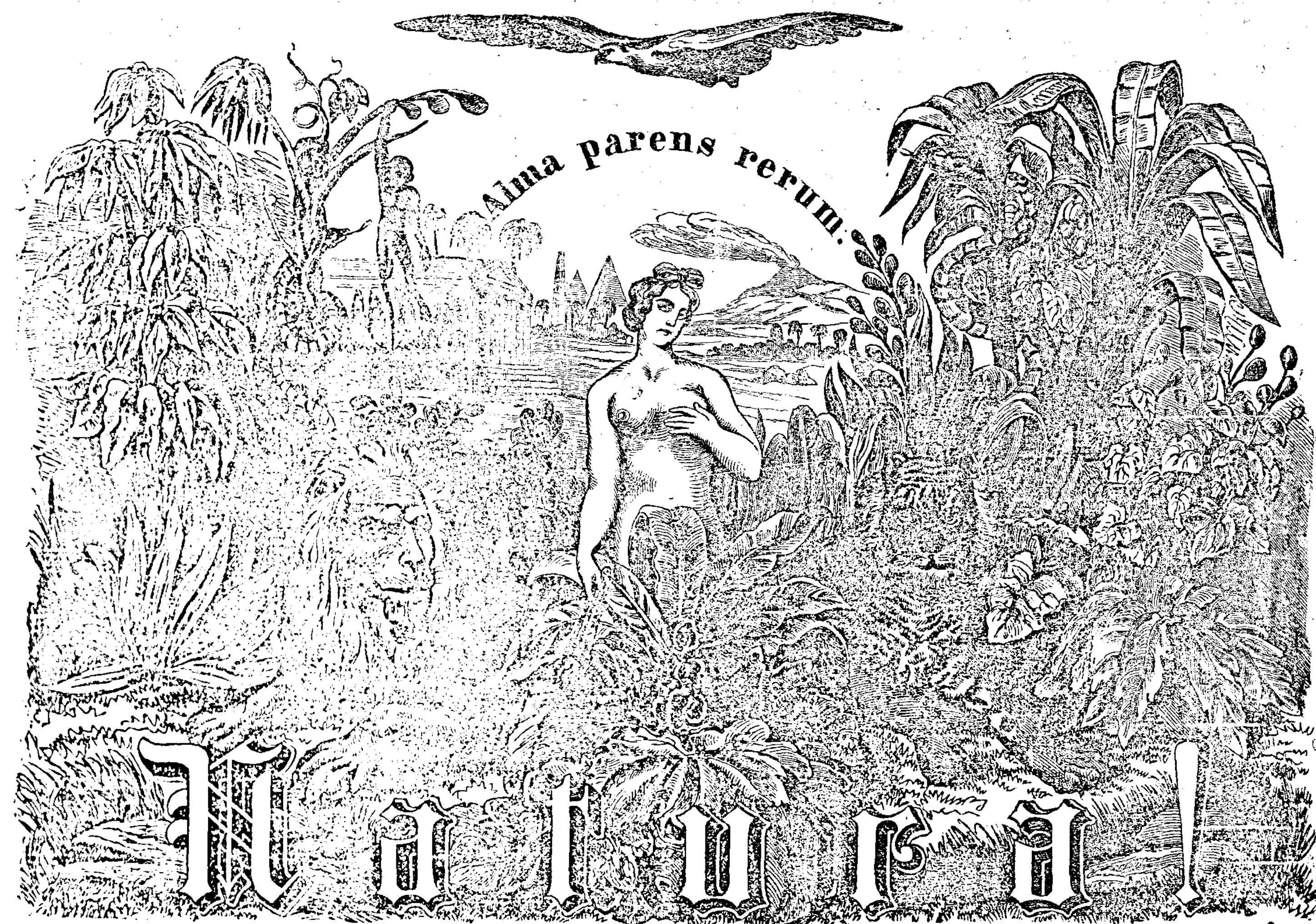
Anul V. No. 37. 8 Octombre 1862.

JURNAL,

PENTRU RESPÎDIREA SCIINȚELOR NATURALE ÎN ROMANIA

Redigeat

de

Professor Dr. Iuliu Barasch și D. Ananescu.

CALULŬ.

Cursulŭ cailorŭ.

Deja în secolul al XII. a esistat în Anglia, joculŭ cursuluĭ cailorŭ (turfŭ). În seculiĭ maĭ de pe urmă, acest jocŭ s'a regulat și s'a ficsatŭ pentru dĕnsulŭ, differite ḑille în differite locurĭ. Joculŭ cellŭ maĭ vestit se face la 29 Maiŭ, pe câmpulŭ de la Epsome și se numescŭ Derby-

Turf; maĭ tótă populaţia Londreĭ, al acesteĭ capitale de 2 milióne suflete, este adunată acolo. De la lordŭ şi ducă pĕnă la ţiganŭ, toţĭ sunt presenţĭ, chiar parlamentulŭ nu lucrédă în acea ḑi. Caiĭ care figurédă în acestŭ turfŭ, maĭ toţĭ nu s'aŭ arătatŭ în altă parte; cu tóte acestea se întĕmplă şi incelăciunĭ, că proprietariĭ unor caĭ, care aŭ fost şi în altă parte, le văpsescŭ părul, schimbă numele şi facŭ astfelŭ în cătŭ nu ĭ cunósce niminĭ.

Viaţa cailorŭ, care sunt determinaţĭ pentru turfŭ, este pentru tótă lumea unŭ misterŭ. Aceea ce se întĕmplă într'un grajdiŭ englesŭ, ḑice *Alphonse Esquiros*, este unŭ maĭ mare secretŭ pentru lume, de căt aceea ce se petrece într'un haremŭ turcescŭ. Asta se esplică fórte lesne, fiind-că este sciutŭ că se fac marĭ prinsorĭ pentru aceste cursurĭ de caĭ; uniĭ punŭ sume marĭ şi se prind că cutare calŭ va căştiga şi alţiĭ gagiadă éră sume marĭ că va perde. Aşa déră partidele contrariĭ se ferescŭ pré multŭ una d'alta şi 'lŭ ţinŭ tot ascuns. Maĭ'nainte s'a şi întĕmplatŭ că acela, în interesulŭ căruia era ca calul să nu căştige, a căutatŭ prin felurimĭ de midlóce să nu pótă fugi în ḑiuoa acésta cu iuţéla cerută. Ba ăncĕ s'a făcutŭ pe ascunsŭ attentate pe viaţa acestorŭ caiĭ şi stăpĕniĭ lor eraŭ siliţĭ să dórmă eĭ însuşĭ în grajdŭ căte-va ḑille înainte de aĭ duce la cursă, ţinĕnd pistóle încărcate în mână, dând a gusta cânilor apa destinată pentru bĕutul cailor, ca să nu fie otrăvită. Este interesantŭ că în diminéţa ḑilleĭ otărîte pentru turfŭ, circulaŭ felurimĭ de vorbe pentru caiĭ curseĭ. Uniĭ şoptesc la ureche: calulŭ cutare n'a dormitŭ bine astă nópte; calulŭ cutare nu era veselŭ astăḑi. Prin aceste vestĭ neodihnitóre, vor să descorăjéḑe pe adversariĭ lor. Dar într'adevĕr premiile de duoĕ, treĭ, patru şi şése sute de galbenĭ, cariĭ se daŭ caluluĭ biruitoriŭ, nu sunt nimicŭ pe lăngŏ reputaţiunea cea mare ce căştigă proprietarul unuĭ assemenea calŭ. Sunt mulţĭ lorḑĭ, care cheltuesc mulţĭ banĭ, sume marĭ, numaĭ să biruéscă, măcarŭ o dată, la Derby-Turfŭ, şi cu tóte acestea n'aŭ pututŭ să ajjungă la acésta; căcĭ acésta este unŭ lucru de norocŭ.

În ḑiuoa acesteĭ lupte, se adună la unŭ loc otărît, nisce samsarĭ deosebiţĭ (betingmens), care se numescŭ cerculŭ încăntătorŭ; déră aceea care sunt vestiţĭ pentru jocurile acestea şi care pun căte o dată tótă averea lorŭ pentru unŭ calŭ, ocupă unŭ locŭ în parte. Lăng'o galerie mare se află ca unŭ felŭ de pivniţă, unde se află o balanţa. Fiă-eaje jakeŭ (băiat care umblă călare) trebuie căntăritŭ maĭ nainte; căcĭ unulŭ nu trebuie să căntărércă maĭ mult de cătŭ 8 şi jumătate petre (o pétră are aprópe 6 oca). Déră în realitate cea maĭ mare parte a acestor jakeĭ (băeţĭ) căntăreşte numaĭ treĭ saŭ 4 petre, şi restulŭ ce lipseşte pĕnă la 8 petre, se împlineşte cu greutăţĭ de plumbŭ, cu scopŭ că toţĭ să aibă aceiaşĭ greutate, spre a nu căntărĭ unul maĭ mult de cătŭ cellŭ-l-altŭ. Dupŏ ce s'a terminatŭ operaţiunea acéstă, contabiliĭ curăţă arena de spectatorĭ.

Pĕnă când Eroldulŭ nu comăndéḑă „Go!“ (dutic!) se mĕsóră bine unŭ cercŭ immensŭ de mare care este arena, se încongióră cu fringiĭ şi toţĭ spectatoriĭ se punŭ în miḑloculŭ areneĭ. În anulŭ trecutŭ s'a întĕmplatŭ că un căne s'a strecorat printre public şi când călĕreţiĭ aŭ început a alerga în arenă, ellŭ a alergat printre publicŭ într'unŭ modŭ paralelŭ cu arena. Negreşit că publiculŭ englesŭ l'a aplăudatŭ multŭ, dar éccŏ că şi în anulŭ acesta tot în ḑioa luĭ Derby-Turf s'a arĕtatŭ tot unŭ căne, care a alergatŭ şi acum şi a adunatŭ din nuoŭ o mulţime d'applaude; mulţĭ din englesi aŭ pretinsŭ că acesta era tot cânele din anul trecut care, dupŏ ce a gustat dulcéţa applaudelor, a alergat dupŏ dĕnsele şi ast-timpŭ, póte c' a vrut să véḑă numele seŭ repetat în jurnale ca în anulŭ trecutŭ; căcĭ dupŏ teoria metempsichoseĭ (călĕtoria sufletelor în deosebite corpurĭ) a luĭ Petagora şi a amatorilor Psychografuluĭ, se póte că suffletulŭ unuĭ jurnalist s'a rĕtăcit în corpul acestuĭ căne, atăt de lacomŭ dupŏ publicitate.

Maĭ toţĭ alergătoriĭ cursuluĭ, ajjungŭ la loculŭ final otărît, într'unŭ timpŭ; differinţa pentru cellŭ d'ănteiŭ este aşa de mică în cătŭ englesiĭ o numesc spaţiulŭ a unuĭ jumĕtate nasŭ (half a nose); cu tóte acestea, acestŭ micŭ spaţiŭ otă-

resce pentru căstigŭ și perdere de sute de miĭ de galbenĭ! Fiă-care Jockey are unŭ numĕr și numerulŭ acesta care a ajjuns la spațiulŭ uneĭ jumĕtățĭ de nasŭ maĭ nainte, se suie îndată printr'o mașină peste înălțimea areneĭ ca să fiă vidibilŭ de toțĭ, tot d'o dată bate telegraful și rapportedă la tóte jurnalele din Britania-Mare.

Dar, precum de multe orĭ la o concurenție între ómenĭ biruesce tocmaĭ acela care a avutŭ maĭ pucină șanțiă de reușire, așa este și la cursulŭ cailorŭ; de multe orĭ telegrafulŭ rapporat că un neadevĕrat calŭ (un vrong horse) adicŏ: acellŭ de care nu s'a speriatŭ niminĭ, a căștigat.

Dar este și d'unŭ interesŭ mare a urma educațiunea acestor caĭ celebrĭ care ajjung în Anglia la o reputațiune maĭ mare istorică de cătŭ mulțĭ ómenĭ celebrĭ d'acolo.

Prĕsila acestorŭ caiĭ este într'un orășelŭ fórte micŭ anume Newmarket. În acest orășelŭ se află o singură casă mare, asta este aceea a clubuluĭ amatorilor de caĭ (Jockey-Klub) d'acolo; în acest stabilimentŭ se află o mare bibliotecă, care este ĕnsă plină numaĭ de opurĭ care tractédă despre caĭ Tradițiunea dice că causa de ce Newmarket are acéstă preferințe este că. ăncĕ în secolul regineĭ Elisabethe cănd Philipp II din Spania a trimisŭ acolo famósa sa „Armată“ care s'a înecatŭ tótă la țermurile Britanieĭ, atuncĭ aŭ scăpatŭ în notŭ cățiva caĭ arabescĭ din acéstă armată și locuitoriĭ de la Newmarket i aŭ împerechiatŭ cu iepe englése. Dar și locurile șețe immense d'împregiurul Newmarketuluĭ sunt făcute tocmaĭ pentru eserciținlŭ cailorŭ de cursŭ. Cuantitatea ovĕzuluĭ care se consumă pe fiă-care septĕmănă în Newmarket, este unŭ ceva necredibilĕ. Cellŭ maĭ mare possesorŭ de caĭ de lucsŭ, este acum acolo Lordulŭ Stamford care posede 93 caĭ de luksŭ. Fiă-care calŭ are servitorul (groom) luĭ, cearșafurile, mantelele, periele și peptenele sélle, în fine o întrégă celulă pentru tóaleta luĭ ca un budoar de dame; ceĭ maĭ preferițĭ primesc și portocale, pesmețĭ și felurimĭ de plăcinte. Acestĭ caĭ așa de îngrijițĭ ca o damă delicată, aŭ dobêndit și capriciurĭ de dame; unïĭ aŭ o slăbiciune pentru o pisică, alțiĭ pentr' un cățelușŭ. S'a vĕdut caĭ înfocațĭ cărora, 'le a venit chiar pe arenă capriciul și n'aŭ maĭ vrut se mérgă înainte; alțiĭ n'aŭ vrut să facă nicĭ un pasŭ pĕnă nu le aŭ adusŭ obiectul tandrețeĭ lor fiă un câne saŭ un mielŭ.

Toțĭ caiĭ nobilĭ engledescĭ de sănge curat (pur sang) se tragŭ din treĭ strămoșĭ alle càror nume sunt înregistrate în genealogia cailorŭ de la Newmarket, aceste nume sunt: Darley Arabian, Flyng Chil ders și Godolfin Arabian. Un calŭ de curs merge acolo numaĭ pĕnă la vîrsta de 8 anĭ, pe urmă, remăne în grajdiŭ pentru prăsilĕ. Imperechierea acestor caĭ se urmédĕ în luna luĭ Ianuarie și iepa remăne în tóte 11 lunĭ alle sarcineĭ sélle, liberă pe câmpŭ. In toțĭ aniĭ se vîndă mînziĭ d'acolo printr'o licitatie publică câte o dată pentru unŭ prețŭ fabulosŭ: așa s. e. a cumpărat în anul 1860 colonelu Towenely un mînzŭ pentru 1500 livre sterlinge (3200 galbenĭ).

Dar mênziĭ aŭ ăncĕ a lucra multŭ pĕnă când devinŭ caiĭ de cursă. Fiă-care mînzŭ la vîrsta de 2 anĭ este datŭ la unŭ pansion întocmaĭ ca băețiĭ la noĭ.

Maestrul pensionuluĭ este unŭ întreprenorŭ (trainer) particular care a făcut din educațiunea cailorŭ o specialitate, o misiune a viețeĭ sélle. Ellŭ întrebuințédă în scóla sa methóda lancasteriane, cu monitorĭ etc. adessea mînzul tĕnĕr ia învĕțătura de la calulŭ bĕtrăn. Dar și corpulŭ mînzilorŭ este obiectul educațiuneĭ. Când s. e. gîtulŭ saŭ umeriĭ luĭ sunt pré groșĭ, atuncĭ 'lŭ învĕlescŭ cu cearșafurĭ calde, ca să transpire bine, atuncĭ se perde grăsimea de prisosŭ; printr' acéstă eserciție sistematică și o methódă a nutrireĭ convenabilĕ, vinele caluluĭ devinŭ elastice și tarĭ ca oțelŭ, și pelea luĭ se face netedă și lucitóre ca mătasa fină. Un trainer care este un maestru bunŭ, póte să schimbe unŭ calŭ ast-felŭ în cât stĕpănulŭ însușĭ să nu'lŭ cunóscă.

B.

(Va urma)

CEVA DESPRE OBSERVAŢIUNILE METEOROLOGICE.

Mulţĭ 'şĭ imagină că décă are cineva unŭ barometru, póte să scie maĭ'nainte de sicur schimbările timpuluĭ; asta este o eróre. Barometru o scie maĭ tot d'auna, dar acela care ţine barometru în mână, n'o scie tot d'auna, căcĭ se cere o combinaţiune d' observaţiunĭ barometrice şi thermometrice ca s' ajjungĕ cineva la un resultat esactŭ.

Englesiĭ s'aŭ ocupat în timpul nostru multŭ cu studiulŭ barometruluĭ într'unŭ modŭ fórte important pentru eĭ; adicĕ a afla într'un modŭ sicurŭ prin barometru sosirea unuĭ vêntŭ tare saŭ unuĭ uragan c'o ḑi saŭ duoĕ ḑille maĭ nainte. Biuroul meteorologic din Londra care este într'unŭ rapportŭ ne'ncetatŭ cu 20 staţiunĭ meteorologice englese şi sése streine, a ajjunsŭ dupĕ multe studiĭ şi observaţiunĭ a puté anuncia navigatorilor maĭ'nainte sosirea vĕnturilor violente pe mare; dup'acestea guvernul englesŭ a însărcinat pe amiralulŭ F i t z r o y d'a pusŭ pe ţermurile Anglieĭ nisce telegrafe anuncĭetóre uraganelor. Aceste telegrafe saŭ semnale consistă într'un stâlpŭ mare de care atîrnă un tringhiŭ şi un pătrat: décă vîrfulŭ triunghiuluĭ este sus, însemnéḑă că unŭ uragan va veni de la Nordŭ, décă vîrful este josŭ, însemnéḑă că va veni de la Sudŭ. Décă se vede numaĭ pătratu, e semnŭ că vîntulŭ va veni din tóte colţurile; décă lĕngă patrat se vedé şi triunghiul cu vîrtu în sus, este un semnŭ că începutul uraganuluĭ va veni de la Nordŭ etc.

Ordinul acestor semnale se dă tot d'auna de la biuroulŭ meteorologic al capitaleĭ; la 6 Februarie 1861, s'a dat cellŭ d'ântĕiŭ semnal de vĕntŭ de la Londra la ţermurile Mareĭ Britanie. Dar mulţĭ din căpitanĭ de corăbiĭ aŭ rîsŭ d'aceste semne (precum omulŭ practicŭ, empiricŭ, rîde tot d'auna de cellŭ teoricŭ), dar acest rîsŭ despreţuitor îĭ aŭ costat multŭ, căcĭ multe corăbiĭ s'aŭ spart şi s'aŭ perdut în uragenele care aŭ avut loc pe tóte ţermurile Anglieĭ în a duoa ḑi.

D'atuncĭ încóce, navigatoriĭ aŭ şi început a avé maĭ mult respect înaintea semnalélor biurouluĭ meteorologicŭ din Londra, ba ăncĕ în maĭ multe porturĭ de mare unde aceste semnale n'aŭ esistat, le aŭ făcut pe costul lor.

Amiralul Fitzroy a formulat nisce regule pentru aceste observaţiunĭ; este ĕnsă adevĕrat că aceste regule aŭ valórea lor esactă numaĭ pentru Britanie Mare, şi chiar în Britania Mare, biuroulŭ este în stare a preḑice numaĭ uraganele care se întinde peste o mare parte a ţerreĭ şi provinŭ dintr'o causă generalĕ, dar nu şi pe celle micĭ locale care provin dintr'o causă localĕ; şi chiar acéstă preḑicere nu póte să fiă maĭ mult de cătŭ pentru duoe ḑille maĭ nainte. Dar când o furtună anunciată întârḑiaḑă, atuncĭ este tot d'auna maĭ violentĕ şi maĭ durabilĕ.

Mulţĭ 'şĭ imagină că înălţimea colóneĭ mercuruluĭ în barometru este un semnŭ sicur pentru un timp frumos; asta este iar o erore, căcĭ nu posiţiunea absolută a colóneĭ, ci modul schimbăreĭ sélle este important în chestiunea preḑicereĭ timpuluĭ, adicĕ cu care iuţealĕ colóna s'a urcat saŭ saŭ a scăḑut, de aceea observaţiunile barometrice în acest biuroŭ se facŭ la fiă-care oră. În genere domnesc aicĭ regulile următóre:

O înălţime de 30 police, anuncie un timpŭ frumosŭ durabilĕ când acéstă înălţime remâne constantă şi nu se schimbă.

Când barometrul d'o dată se s u i e r e p e d e, atuncĭ este unŭ semnŭ ca timpulŭ se va schimba.

O cădere incétă ($\frac{1}{100}$ police intr'o oră) însemnéḑă că schimbarea timpuluĭ se va urma încetŭ şi că va eşi unŭ micŭ vĕntŭ, dar décă barometru cade repede ($\frac{1}{10}$ police într'o oră) atuncĭ va veni curĕnd un uragan mare şi periculosŭ pentru navigatorĭ.

Décă barometrulŭ cade pré josŭ, atuncĭ trebuie observat tot d'o dată şi thermometru, décă thermometru e josŭ, vîntul va veni de la Nordŭ, décă e susŭ, vîntulŭ va veni de la Sudŭ.

Este o regulă generalĕ că, o căldura mare, unŭ frigŭ (gerŭ) mare, o ploie tare saŭ tunete şi fulgere lungĭ, anuncie tot d'auna unŭ uragan mare şi periculosŭ.

În climele nordice, vêntul de Nord-ostŭ (Krivețŭ) face că mercurul barometruluĭ să se suie, pe când vêntul de la Sud-Vestŭ 'lŭ face să cadă.

Cu câtŭ vêntul care va veni, va fi maĭ tare, cu atâtŭ căderea barometruluĭ este maĭ adîncă.

Cu câtŭ aeru e maĭ umedŭ, cu atât mercurulŭ e maĭ josŭ.

Când barometru nu e pré sus (are o înălțime de mișloc) și thermometrul este josŭ, atuncĭ va veni un vêntŭ de la nord-ost cu pucină plóie.

Cand barometrul cade și thermometrul e sus (arătând căldură) atuncĭ va veni un vêntŭ Sud-Vest cu multe ploĭ.

Un vêntŭ tare care s'arată într'unŭ modŭ fórte repede, anuncie în climele calde de multe orĭ unŭ cutremur; acésta s'a întêmplat la noĭ în nóptea de la $^{3}/_{15}$ Octombre când, după multe dille senine s'a uscatŭ îndată pe la orele 8 seara, un uragan de la Nord-Ost care a ținut până la mediu-nopțeĭ, apoĭ la orele 2 și 20 minunte după mediu-nopțeĭ s'a întêmplat unŭ cutremur destulŭ de tare în treĭ sguduiturĭ mergênd de la Estŭ către Vest, între care una a fost destul de tare și de simțitóre.

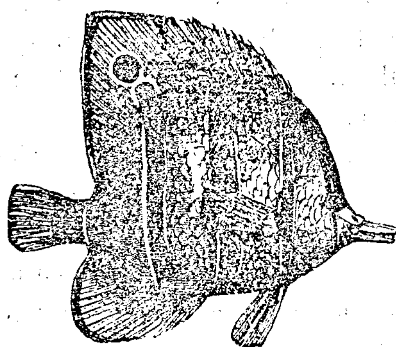
Deja Humboldt a observat că, o cădere tare și repede a barometruluĭ fără vêntŭ, și alte cause, anuncie maĭ tot d'auna unŭ cutremurŭ.

Din celle dise aicĭ este învederat că, nu e așa de lesne a face observațiunĭ barometrice spre a afla dintr'ênsele scirea despre natura timpuluĭ care va veni. Căcĭ se cere pentru acesta o combinațiune de observațiunĭ barometrice și thermometrice făcute adesse-orĭ, ș' o combinațiune de rationamente logice cu care nu este dotat (îndestrat) fiă-care.

B.

PESCELE VÊNĂTOR.

În regnulŭ animal, în acéstă împěrăție mare, maĭ mare de câtŭ tóte, esistă în genere numaĭ duoě classe de ființe adicŏ, ceĭ apăsătorĭ și ceĭ apăsațĭ, viclenĭ și simpli, sacrificătorĭ și victime. Paiagenul gonesce musca și este gonitŭ de către unele passerĭ care daŭ preferințe carneĭ de paiagenĭ; aceste passerĭ sunt gonite și mușcate d'alte passerĭ carnivore care, la rândulŭ lorŭ sunt omorîte de către vênătorŭ, care éràși la rândul seŭ este póte apăsatŭ de stêpânul seŭ seignorialŭ, care este și elŭ apăsat póte de către unŭ stêpân ăncĕ maĭ mare, și așa ne arată regnulŭ animalŭ spectacolulŭ uneĭ vênătóre generale, un: *bellum omnium contra omnes* (un resbel al tuturor în contra tuturor) cum dice Hobbes. Un tablou tristŭ, dar adevĕrat!

Pescele vênător (Chelmon rostratus).

Acéstă idee ne a venit la numirea pesceluĭ vênător, despre care vorbim acum, care este dotat c'unŭ deosebit înstinctŭ de viclenie.

Acestŭ pesce micŭ d'o mărime de 7—8 police, trăiesce în apele Indieĭ și este fórte remarcabile prin modulŭ cu care ellŭ'șĭ câștigă hrana din tóte dillele. Ellŭ trăesce cu racĭ micĭ și cu insecte, maĭ cu sémă cu furnicĭ, dar fiind-că ellŭ se află în apă și aceste animale staŭ pe plantele care se află susŭ la malul apeĭ, écŏ ce face. Ellŭ are o limbă fórte liberă, pe care o apasă în contra ceruluĭ gureĭ care, la acest animal este sepatŭ ca un sgiabŭ și astŭ-felŭ este ellŭ în stare a asvîrli spuma la o înălțime de 3 și 4 picióre. Când ellŭ vede că animalele de care are poftă, se află pe plantele de la marginea apeĭ, se apropie acolo încetŭ și cu o mare precauțiune; când a ajunsŭ acolo, asvîrle peste malŭ o cuantitate mare de apă (ca dintr' o pompă), peste aceste animale, care nefiindŭ pregătite la acésta, le sperie și cadŭ josŭ în apă, atuncĭ ellŭ este gata cu gura deschisă, tocmaĭ în loculŭ unde cadŭ ca să'l cadă drept în gură; dar ca un pompier esersatŭ, ellŭ nimeresce tot d'au-

na bine: éră dacă a greşit vr'o dată, atuncĭ începe operaţiunea din nuoŭ cu o maĭ mare atenţiune şi negreşit că reuşesce.

Sunt duoe felurĭ de pescĭ vĕnătorĭ, adicŏ: *Toxotes Jaculator* şi *Chelmon rostratus* (veḑi alăturatele figure). În Kina, India şi Batavia, ómeniĭ ţinŭ acestĭ pescĭ în vase umplute cu apă de mare; în vase pun nuele lungĭ ce staŭ afarŏ din apă, pe vîrful nuelelor pune insecte şi este o petrecere plăcută a vedé cum pescele asvîrle apa peste insecte, le attinge, le dă jos tocmaĭ în gura luĭ şi le şi mănĕncă; atât place omuluĭ spectacolul vicleniei biruitóre, ş'atuncĭ applaudele sunt gata; éra din contra atuncĭ vae victis.

B.

PROPAGAŢIA PLANTELOR.

ARTIC. VII.

Să trecem acum la *propagaţia* plantelor unde vom găsi minunĭ şi maĭ marĭ. Fiă-care ramură este o plantă, fiă-care fóie chiar este un vegetal şi póte forma un totŭ organic unde viaţa va avea ăncĕ caracterele sélle deosebite. Asstă divisibilitate a uneĭ fiinţe alle căreĭ fragmente diverse devin pe rând indiviḑĭ, avĕnd acelé-şĭ cualităţĭ ca şi alle tótuluĭ, este comune polipuluĭ printre animale.

Dar nu este acella miḑlocul cellŭ mare, miḑlocul maĭ universal întrebuinţat de Natură pentru reproducţia vegetalelor. Arta a găsit o mulţime de miḑlóce ca să scurteḑe, ca să ḑicŭ aşa, copilăria uneĭ plante, prin altoire, butaşi. Natura urméḑă unŭ altŭ drum, ea nu fracţionéḑă lucrările sélle şi nu întrebuinţéḑă bucăţĭ micĭ pentru a constitui toturĭ. O lucrare cu cheltuelĭ nuoĕ este aceea care o costă maĭ pucin. În nesbeibila sa avuţie ea respândesce germeniĭ cu abundanţie şi ca să fiă conformĭ cu tipul primordialĕ, printr'o successiune ne întreruptă, ea face să nască ditr'aceia chiar care aŭ eşit din *Atot puternica sa mână.* Hermforuditismul trebuia să fiă accordat la nisce fiinţe care vĕdŭ tóte scenele esistenţeĭ lor grămădindu-se în strâmtul local unde cea din ănteiŭ dintre tóte a pus în mişcare mecanismul organisaţiuneĭ lor. Aşa astă classă coprinde cellŭ maĭ mare numĕrŭ de vegetale, unele sunt androgine: ceea ce face assemenea să se îndestuleḑe singure în actul reproducţiuneĭ. Pucine sunt reduse la un singur secsŭ şi acellea sunt ăncĕ destinate a trăi în vecinătatea indiviḑilor care possedă secsul correspodent, şi nunta se face prin miḑlocirea altora. Suflarea vênturilor şi sborul repede al passerilor favorisă apropierea secselor, la care distanţia pare că pune obstacol. Insectele assemenea care vin să caute prada în ăntru florilor, ca óspeţi reconoscĕtorĭ se'nsărcinéḑă d'a negoţia unirea ospĕtaruluĭ care le a permis să şéḑă la masă.

Dar éccŏ momentul când Natura, îngrijitóre d'a face nemuritóre uvragele sélle, va să ne arate miracole. Sórele de primăvéră maĭ pucin oblic face să se sue în vegetale un suc maĭ bogat; tóte se apropie, tóte se propagă repede pe suprafacia globuluĭ. Pentru că patrupedele, reptiliile şi insectele pe pămĕnt, passerile pe frunḑe, contribuesc prin amorurile lor la crescerea speciclor animate; pentru că nuoĭ consomatorĭ sunt în ajunul d'a apare, trebuie ca regnul vegetal, supunăndu-se la acelléşĭ legĭ, să repară perderile ce a făcut.

Nunţĭ încăntătóre se pregătesc în selbe (pădurĭ) şi văĭ, pe munţĭ, pe colline şi'n câmpiĭ.

Florile se arată însocite d'o fragedă şi suriḑindă verdéţă. Assemenea c'o colónă uşure, acellia spre s. e· care pórtă patul luĭ Ulysse, pedonculul (códa floriĭ) suppórtă patul nupţial. O strălucită corolă'ĭ dă perdele de colorĭ virgine, saŭ plăcut amestecate, şi aurora cu degitile sélle de rosă a revărsat essenţa sa. În acest asilŭ misterios se celebréḑă hymenul plantelor; acolo se desemnéḑă imagina plăcereĭ, astă dulce şi fugitivă sguduire a fiinţeĭ chimată de *Bunătatea conservatóre* pentru propria sa reproducţiune.

Îndată ce bobocul generator este gata a se arăta, tot ceea ce 'lŭ apropie pare însărcinat a

veghia asupra sórteĭ sélle. Părţile essenţiale sunt protegiate d'o corónă de petale susţinută de caliciŭ ca d'unŭ ḑidŭ de érbă verde. Fiind că petalele aŭ óre-care analogie cu foile de care eraŭ învelite în bobocŭ, elle daŭ germenuluĭ serviciile ce le aŭ datŭ şi lorŭ acellea. Forma lor cam concavă reflectă raḑele sóreluĭ asupra socilor puşi în centrul eĭ. Strânse împregiurul antherelor şi stigmatuluĭ ca nisce matróne discrete, favorisă apropriеrea lor şi adessea acesta are trebuinţă de grija lor officiósĕ, ca să se pătrundĕ de praful preciosŭ care servĕ a le feconda; îndată ce acest actŭ misterios s'a isprăvit elle se depărtéḑă, aerul se parfumă, perdéoa es retrage şi lassă leagănul descoperit la priviri. Când fructul este d'o natură fragedă şi delicată petalele sunt de desuptul embrionuluĭ, ca să i serve de manta, dar décă este destul de compactŭ (tare) ca să resiste la impresiunea nopţilor ăncĕ receĭ, atuncĭ assicurate de sórta sa elle se punŭ d'asupra luĭ ne avĕnd trebuinţă a'i da ajjutorŭ. Acellaşi motivŭ le deslipesce dupŏ fecondaţiunea germenuluĭ, căcĭ o corolă deschisă este gata d'a se vestegĭ.

Preumblărĭ deliciόse, descoperirĭ maĭ ravisante (răpitóre) ăncĕ, aţi început dar, pentru observatorul amicŭ al Natureĭ! Deja collinele înflorite şi văile încatifelate aŭ întins carmeniĭ la apropierea sa. Muntele din sinul roceĭ acoperitŭ cu tufe, n făcut să lucéscă la ochiĭ seĭ trunchiul purpuriŭ care, maĭ inocent de cât trofeele luĭ Milthiad, a turburatŭ adessea somnulŭ seŭ! Arborul care protege capul seŭ în contra focurilor sóreluĭ este un aliment pentru meditaţie; planta maĭ modestă care se caută şi se descopere prin parfumul seŭ, îĭ descopere nisce miracole la care era depărte d'a se ascepta. Ellŭ assistă la serbătórea Natureĭ şi la hymeneul fiinţelor; cu lupa în mână ellŭ pĕtrunde subt adăpostul cellŭ maĭ depărtat al acoperişuluĭ maternŭ, şi descopere în maĭ multe florĭ imagina a amoruluĭ s'a fidelităţeĭ conjugalĕ.

Dumbrăvĭ, îndesiţi frunḑele împregiurul luĭ! Roce garnisite cu frunḑa capri cu trompe mirositóre, ascundeţi'lŭ de tóte privirile când e admişŭ la misterele vóstre! Patul nuptial al Natureĭ este plin de secrete, căcĭ Natura când voeisce să creeḑe o fiinţă, se retrage în locurĭ secrete, misteriόse şi trage perdeoa

Nu vom uita că florile care nu se par a esista de cât pentru plăcerea vedereĭ, saŭ pentru adorat, în general nu pórtă fructe, elle compenséḑă acéstă lipsă prin essenţa mirosuluĭ şi prin frumuseţea lor. Lesne a se deslipi dupŏ trunchiŭ se află pretntindinĭ sub paşiĭ nostri şi la 'nălţimea mâneĭ nóstre; din contra florile plantelor leguminóse ş'alle arborilor fructiferĭ sunt în general necolorate, saŭ numeróse agregaţiunĭ ne fac singure mirosul simţibil. Lipsite d'un petiol lung elle sunt d'o scurtă durată. Între tóte, formele lor sunt măĭ pucin graţiόse, căcĭ nu intră în composiţia coroleĭ lor de căt un mic numer de petale, pe care ăncĕ penelul Natureĭ nu pare a se fi preumblat de căt cu negligenţie. Ar ḑice cineva că ea nu întrebuinţéḑă pentru acésta de căt remăşiţile văpselelor ce aŭ remas pe plancheta sa, dupŏ ce a colorat laléoa superbă, bogata anemone (dedeţelŭ), irisul (stănjinŭ) azuriŭ, şi rosa, care este adevĕratul Venus al atelieruluĭ eĭ. Eccŏ cum preservă ea de maĭ multe pericole fructele gustóse ce ne dă. Acestea sunt ca nisce copiĭ ce ea trebuĭe să îmbrace bine în contra schimbărilor aeruluĭ ş'alle timpurilor, dar cărora ea se păḑesce bine d'a da rochiĭ măreţe saŭ parfumate, de frică ca să nu escite, printr'acest lucsŭ, cupiditatea trecĕtoruluĭ. Aste fiorĭ cu pucină înfăcişare descéptă assemea în spiritul înţelleptuluĭ suvenirul ómenilor recomendabilĭ care, mult timpŭ îmbrăcaţi în vestminte gróse şi necunoscuţĭ de contemporaniĭ lor, le aŭ lăssatŭ cu tóte acestea, fructe de sciinţe şi esemple de virtute.

Plantele, şi maĭ cu sémă florile care nu se pot propaga prin seminţe, prelungesc într'un modŭ nedefinit durata lor, dându'şĭ vr'un june moştenitor pe care'lŭ cresc în secret ca să'i lasse frumuseţea şi parfumul lor; elle 'lŭ ascund uneorĭ în caliciul lor prolifer, alteorĭ între solzi bulbilor, saŭ în butaşi rădĕcinilor lor.

Nu este o conveninţă care n'a fost observată într'aceste producţiunĭ fragile şi durabile împreună. Elle aparţin, prin familiĭ şi prin speciĭ, la divisiunile anuluĭ; se găsesc pucine în timpul iemeĭ, epoca în care nu maĭ părăsim locuinţa

nóstră, și când asprimea frigului împedecă emanațiunile odoriferante d'a ajjunge la nările nóstre. Cu tóte acestea iarna nu este cu totul lipsită. Fruntea sa albită se coronéḑă ăncĕ cu șiofranŭ, viorele, ghioceĭ, ciclamen și hepatice de tóte colorile. Modestă și grațiósă deputație care ni se pare trimisă de la confinele (otarele) imperiuluĭ vegetal, ca să ne anuncie apropiata întórcere a tot ce póte încănta simțurile nóstre. Parfumurile trebuind să fiă combinate cu căldura și neputĕnd eși afarŏ de cât prin acțiunea eĭ, florile de iarna sunt făr' odóre; pentru aceea celle maĭ multe sunt nefeconde.

Aste amenuute in care a intrat *înțellepciunea Ordonatrice* arată nisce intențiunĭ, al căror obiect este maĭ cu sémă ființa la care organele sunt maĭ bine desvoltate. Pentru ce scop a roșit ea garófa ș'a umplut'o c'o dulce odóre? Pentru care sfărșit a tras ea conturul regulat al anemoneĭ (dedețel)? Ce ochiŭ s'ar fi oprit pe frumósa carnațiune a laleleĭ? În scurt, pentru om ea prepară atelierul vegetațiuneĭ, saŭ cellŭ pucin a pastrat partea cea maĭ plăcută. Pentru noĭ distilă (strecóră) balsamul și essențele și le face să curgă de la stamine pĕnă la pistil; amestecă saŭ separă colorile ce le întinde peste petale și dupŏ ce a isprăvit opera sa le pune în drumul nostru, nu ca să'i facem elogiurĭ, precum se ascéptă un artist care espune tabloul seŭ în public, ci ca să descepte în noĭ emoțiunĭ de plăcere și de reconosciință.

D u m n e ḑ e ŭ p r i n p l a n t e n e v o r b e s c e c u v o c e î n a l t ă, p e n t r u c ă î n v e d e r a t e l l e n u s u n t l u c r u r ĭ î n t ă m p l ă t ó r e, c i c r e a t e c u s c o p ŭ.

Plăcute producțiunĭ! Dupŏ ce am străbătut pămĕnturĭ uscate, păstrandu-ne a maĭ străbate ăncĕ, ne am odihnit aprópe de voĭ și ne am oprit cu aceiași plăcere ce gustă călĕtorul când intâlnesce un o a s i s în desertele L i b i e ĭ! am simțit plăcerĭ neesprimabile când ne am odihnit subt încăntătórele vóstre umbre. Voĭ ne ațĭ presentat pentru prima óră strĕlucitul fenomen al viețeĭ: așa imaginile împrumutate din propria nóstră esistință ne aŭ servit a descrie principalele acte alle vóstre. Și cu tóte aceste ne a costat mult fiindcă v'am refusat simțibilitatea! Ah! de împărtășiațĭ voĭ acest darŭ cu noĭ, arare-orĭ contrariate în aplecările vóstre, așieḑate într'un aer liber, respăndite într'un pămĕnt roditor, fragede obiecte de amor și de dilicateţe, ațĭ fi d'o mie de orĭ maĭ fericite de cât omu, pentru care astă simțibilitate este prea adessea amestecată cu amărĕciune; Natura, făr'a se espune la dreptele nóstre reprobațiĭ, nu puté să se arate maĭ liberalĕ către voĭ.

A.

COMUNICAȚIUNĬ SCIINȚIFICE.

Epidemia Versaluluĭ la Berbeciĭ englesi, s'a arătatŭ pentru prima óră în anulŭ 1847; ea fu atuncĭ întrodusă în Englitera prin aducerea spre vĕnḑare a uĭorŭ berbecĭ merinosŭ venițĭ din Danemarka. Astă epidemie a causat atâta pagubă în cât s'aŭ temut d'o cam dată d'a vedé că dispare cu totulŭ specia ovină, astă bogăție a agricultureĭ englese, și ca să întimpine reul a trebuit să alerge la miḑlócele celle maĭ energice. Inspectoriĭ bîlciurilor și tĕrgurilor fură autorisațĭ a prinde ș'a omorî tóte animalele malate aduse spre vĕnḑare și suppunĕnd pe proprietarĭ la o amendă (ștraf) de 500 fr.

De la anul 1848, nic'o urmă d'acestŭ biciŭ nu s'a arătat și reul a fost dar maĭ ùitat, când de curînd s'a declarat în trupele de la Wiltshir. Aŭ alergat din nuoŭ la miḑlócele din anul 1847 și cu tóte aceste reul face în fiă-care ḑi nuoĕ progrese; a căstigat țerrile limitrofe, Dortetshir, Hampshir, Berkshir etc. Mediciĭ și Veterinariĭ însărcinațĭ d'a'lŭ combate sunt departe d'a fi d'acord asupra moduluĭ de tratament și despre natura precațiunilor ce trebuĭe să'i oppuie. Uniĭ laudă cu cea maĭ mare confiențe altoirea ce alțiĭ consideră ca miḑlocul de propagație cellŭ maĭ energicŭ al epidemiĭ.

O întĕmplare straodinarie a avut loc în luna trecută în cetatea Namur din Belgia. Un trĕsnet puternic a căḑut în nóptea din 25 Septembre asupra theatruluĭ din acellŭ orașŭ și 'i a dat focŭ. Toțĭ locuitoriĭ aŭ fost desteptațĭ fărŏ veste și tóte casele aŭ fost tare sguduite. Aduoa ḑi ruinile theatruluĭ presentaŭ un spectacol tristŭ și attingĕtor.

Imprimeria Națională a luĭ St. Rasidescu.